

POSTANOWIENIE

29 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski

na posiedzeniu niejawnym 29 października 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A.Z. i M.Z.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie
z 10 lutego 2023 r., XXVII Ca 540/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz A.Z. i M.Z.
po 1350 zł zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Wyrokiem z 10 lutego 2023 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zmienił wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z 18 grudnia 2020 r. w odniesieniu do rozstrzygnięcia o odsetkach za opóźnienie, a w pozostałym zakresie oddalił apelację pozwanego.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając go w części. Powołał się na występowanie w sprawie licznych istotnych zagadnień prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), potrzebę wykładni wielu przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności

w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz na nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) w związku z rozpoznaniem sprawy przez jednego sędziego na podstawie art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”) zamiast w składzie trzech sędziów.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wniesli m.in. o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Sąd Najwyższy nie dostrzega w niniejszej sprawie nieważności postępowania, która to przesłanka powinna być uwzględniana z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Wbrew stanowisku skarżącego wyrażonemu w złożonym piśmie procesowym nie ma podstaw do uznania, że nieważnością skutkowało rozpoznanie sprawy przez Sąd Apelacyjny w składzie jednoosobowym. Nie można bowiem uznawać, że stan sprzeczności składu sądu z przepisami prawa występuje, gdy ów skład był wprost wyznaczany przez odpowiedni, obowiązujący przepis, tj. art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej. Przepis ten nie został derogowany w wyniku zakwestionowania przez uprawniony organ jego zgodności z przepisami wyższego rzędu. Sąd orzekający w niniejszej sprawie był więc związany normą procesową i ustrojową, która – w związku z istnieniem stanu zagrożenia epidemiologicznego w czasie rozpoznawania sprawy – wyznaczała skład jednoosobowy dla sądów drugiej instancji.

Na tle art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że kolegalność składu orzekającego, będąca

ugruntowaną zasadą w postępowaniach odwoławczych, zapewnia wyższy standard kontroli odwoławczej, pozwala bowiem na kształtowanie się decyzji w drodze dyskursu i ścierania stanowisk, umacnia bezstronność, niezależność i niezawisłość orzekania oraz zwiększa legitymację rozstrzygnięcia sądu w odbiorze społecznym, a tym samym jest pożądana z punktu widzenia właściwej ochrony praw stron i uczestników postępowania. Nie oznacza to jednak jeszcze, że odstępstwo od zasady kolegialności jest równoznaczne z naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji (zob. postanowienia SN: z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22; z 15 marca 2023 r., I CSK 4340/22; z 11 lipca 2023 r., I CSK 4959/22, i z 28 lipca 2023 r., I CSK 4249/22).

Sądowi Najwyższemu znane jest stanowisko wyrażone w uchwale składu siedmiu sędziów Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r. (zasada prawna), III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz. 104), w której uznano, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Niezależnie od wątpliwości związanych z tą uchwałą (zob. np. uzasadnienie postanowienie SN z 15 marca 2023 r., I CSK 4340/22) należy wskazać, że Sąd Najwyższy w powiększonym składzie zastrzegł, iż przyjęta wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia, wyjaśniając, że brak tego ograniczenia byłby niepożądany ze społecznego punktu widzenia i prowadziłby do nadwyrężenia powagi władzy sądowniczej oraz wizerunku sądownictwa. Oznacza to, że wydanie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej do 26 kwietnia 2023 r. włącznie nie może stanowić podstawy stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.

Skarżący przedstawił bardzo liczne zagadnienia prawne, mimo to żadnego z nich nie można uznać za istotne. Każde znalazło już bowiem rozstrzygnięcie w bogatym orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym tzw. kredytów frankowych. Sąd Najwyższy nie dostrzega przy tym potrzeby odnoszenia się do

każdego z nich, ustosunkuje się zaś do kwestii, które należy uznać za kluczowe z perspektywy niniejszej sprawy.

Po pierwsze, w orzecznictwie Sądu Najwyższego ustalony jest pogląd, zgodnie z którym postanowienia uprawniające bank do jednostronnego określania kursu waluty wiążącego drugą stronę umowy kredytu, są nietransparentne, ponieważ pozostawiają pole do arbitralnego działania banku, a równocześnie obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem. W konsekwencji, jeżeli zostały one zamieszczone w umowie zawartej z konsumentem, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych i nie wiążą konsumenta (zob. m.in. wyroki: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; z 30 czerwca 2022 r., II CSKP 656/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 52; z 28 września 2022 r., II CSKP 412/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 54; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 334/22; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22, i z 17 marca 2023 r., II CSKP 924/22).

Po drugie, zgodnie z punktem pierwszym uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Zgodnie z art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym uchwała ta ma moc zasady prawnej i wiąże Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie.

Po trzecie, w punkcie drugim przywoływanej wyżej uchwały z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy przyjął, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego

strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Po czwarte, w niniejszej sprawie nie może być mowy o orzekaniu przez Sąd drugiej instancji na niekorzyść pozwanego w rozumieniu art. 384 k.p.c. ani o wyjściu poza granice apelacji w rozumieniu art. 378 § 1 k.p.c. Zakaz *reformationis in peius* dotyczy wyłącznie treści wyroku, a nie jego uzasadnienia. W orzecznictwie wskazuje się, że sąd drugiej instancji jest uprawniony do dokonania odmiennych ustaleń na podstawie tego samego materiału procesowego, którym dysponował sąd *a quo*. Ponadto podkreśla się, iż nie stanowi naruszenia art. 384 k.p.c. zmiana podstawy prawnej zaskarżonego wyroku z bardziej korzystnej na mniej korzystną dla skarżącego, gdy sąd drugiej instancji oddał jego apelację (zob. wyrok SN z 26 czerwca 2003 r., V CKN 412/01). W niniejszej sprawie nie może być również mowy o naruszeniu art. 321 § 1 k.p.c. W sytuacji gdy powód domaga się zasądzenia pewnego świadczenia jako spełnionego bez podstawy prawnej, do czego doszło w wykonaniu postanowień umownych, które powód uważa za niedozwolone, tak określony przedmiot procesu obejmuje także orzekanie o zwrocie tego świadczenia jako spełnionego bez podstawy prawnej, ponieważ nastąpiło w wykonaniu umowy, którą sąd uznaje za nieważną (zob. wyrok SN z 6 czerwca 2023 r., II CSKP 950/22). Zresztą zagadnienie prawne musi być powiązane z zarzutem kasacyjnym, który miałby szansę zostać uznany za zasadny przez Sąd Najwyższy, a skarżący takiego zarzutu nie przedstawił.

W niniejszej sprawie Sąd Najwyższy nie dostrzega potrzeby dokonania wykładni wskazywanych przez skarżącego przepisów. Do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga się bowiem wykazania, że treść i znaczenie przepisu nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 listopada 2023 r., I CSK 4931/22). Podnoszone przez skarżącego kwestie zostały już w orzecznictwie Sądu Najwyższego omówione w sposób wyczerpujący. Nie jest w szczególności potrzebna kolejna wypowiedź Sądu Najwyższego dotycząca kwestii wiązania stron uzasadnieniem wyroku. Procedura cywilna nie przewiduje środka zaskarżenia skierowanego wyłącznie przeciwko uzasadnieniu. Skoro zaś

moc wiążąca prawomocnych orzeczeń sądowych określona w art. 365 § 1 k.p.c. nie oznacza związania sądu i stron ustaleniami zawartymi w uzasadnieniu innego orzeczenia, w tym nie są nią objęte w szczególności rozstrzygnięcia o kwestiach wstępnych, takich jak bezskuteczność czy nieważność umowy (zob. wyrok SN z 17 marca 2023 r., II CSKP 697/22, OSNC 2023, nr 10, poz. 101).

Z tych przyczyn należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 3 i 4 k.p.c., art. 99 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2, § 2 pkt 6 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, przy czym Sąd Najwyższy nie stwierdził przesłanek uzasadniających zasądzenie wyższej niż minimalna stawki za udział w sprawie przez Sądem Najwyższym. Suma zwrotu została rozdzielona na powodów w częściach równych (zob. uchwałę SN z 16 listopada 2023 r., III CZP 54/23, OSNC 2024, nr 6, poz. 57).

(E.M.)

[ał]